

אגרת הקי"ד השנית.

שלא יאמרו ח"ו מדשתקי רבנן ש"מ לפעמים לא כ"כ נורא לשתוק ר"ל.

להסיר לזות שפתיים. היה מי שהבין ממליצותי כאילו באתי לומר שכל מי שאינו ליטאי הוא פסול או "מפגר" ועוד כיד הדמיון, וכל מיני דברי שטות, כאילו לדעתי הצורה היחידה של היהדות היא להיות ליטאי, וכל גאוני פולין וגליציה, צדיקי וחסידי ירושלים, או רבני המזרחי, וכו' יש להם בעיה גדולה שהם לא "ליטאים" על פי הגדרתי. כמובן שלא אמרתי כן מעולם, אלא רק ביארתי את ההבדל.

וכן לא כתבתי שום מלת גנאי על הרב גרוס בקיאותו ויראתו וכו', רק הדגמתי את השיטה ההונגרית, שבעיניו הצדיק מרעננה והחלבן הם קדושי עליון ומהם תצא תורה (זו לא השמצה אלא תיאור עובדה שהוא מצטט מהם בקונטרסיו בתארים מפליגים, ומש"כ הרב איש ספר שהוא "מקבל מכל אחד", איני יודע אם התכוין לתאר מעלה, עכ"פ לא מדובר בחידוש הלכתי שכל עוד החידוש קולע אפשר לקבל מכל אחד, אלא בכל מיני סודות התורה שצריכים להאמין באומרם), ובעיניו תיקונים ונסיעות לקבר יוסף וכו' הם עיקר גדול בעבודת ה' (כמובן שהיו גדולי עולם שכך עבדו את בוראם, השאלה אם זו הדרך הליטאית?), ובקונטרסיו הוא לוקח עקרונות ורעיונות מכל הבא ליד ומאמץ, מבלי איזו שיטה והבחנה, ואילו הדרך הליטאית אינה כזו. מי שרואה בעובדות המתארות את הרב הנ"ל השמצה, כנראה שהוא ליטאי קיצוני, צריך לכבד גם דרכים אחרות! ומה בדבר דבריו המפורסמים של הרצי"ה על מעלתו וצדקותו של הרצל? האם לצטטם זו השמצה? אי אפשר לעשות סינתזה מכ"כ הרבה דברים מנוגדים, יש מחלוקת גדולה בין הרמח"ל ללשם בכל הגישה לקבלה, האם ייתכן לאמץ את שתי השיטות יחדיו? מי שיצליח לעשות זאת, יצור שיטה שלישית, ומן הסתם היא תהיה משובשת ומסורסת ומלאה 'התאמות' שקריות.

בכל מקרה שיטת הרב גרוס שנויה במחלוקת, כאדם, צדקותו וקדושתו ובקיאותו ושאר מעלותיו הרוחניות אינן שנויות במחלוקת (וליתר שאת, כשהיה סוג מסויים של שאלה שהתיר, ולאחר מכן חזקה עליו הוראת הגרי"ש לאסרה, הלכתי – שלא על דעת עצמי – לשאלו לאחר מכן שאלה זו עצמה, והרביתי עליו רעים שיתיר לי, כפי שהורה לי בעצמו קודם לכן, אבל עמד בנסיון וקבע בתוקף "עכשיו אי אפשר להתיר"...) אבל השיטה שהוא נוקט בה בהחלט כן. הגרמ"ק והגרמ"ל אמרו שבשום אופן אין לשאול אותו בהלכה, וביארו במלים שכתבתי לעיל, שלוקח מכל הבא ליד בלי שיטה, (חלק מדברי הרב אלישיב אלי בנושא התפרסמו ג"כ בעולם), וכן קבעו עוד ת"ח ידועים ומפורסמים (מי שיודע, אלו שמות גדולים היו חתומים על המכתב שנגנז ברגע האחרון). ואין זה שום בזיון לו, הוא לא הראשון שהולך בשיטה זו, וכל שאמרו הנ"ל הוא שלציבור שלנו (הליטאי) אין לסמוך עליו. מי שמקשר זאת לפוליטיקה אינו מבין מימיו ומשמאלו. (אם אתה תתנגד שלמנהיג מועצת יתמנה האדמו"ר מסאטמר זו פוליטיקה? יש לו השקפה שונה, והראש ישיבה היה צועק: "זו לא פוליטיקה, זו דעת תורה". אם הלקטנים לא רוצים בעלי דעה, למה שבעלי דעה ירצו לקטנים?).

לא באתי לשכנע מישהו, אלא רק להסביר את הבדלי ההשקפות: המבקר וחבריו שליט"א סוברים שהדרך היחידה לדעת את ההשקפה האחת האמיתית היא לחבר לאחדים את כלל הספרות המוכרת והמקובלת וכלל הדעות המוכרות והמקובלות בזמננו ובמקומינו, ומכח הנחה זו מתפלא מדוע לא צוטט מקור פלוני, או מדוע לא הודגש ענין פלוני, מדוע הובא רק החזו"א ולא הרב וולבא, מדוע הובא רב פלוני בלי הסתייגות, או שההסתייגות לא היתה באותו מקום בדיוק, או שנכתב בהקדמה אבל לא בכריכה, וכן ע"ז הדרך. ואני סובר שדרכו אינה הדרך היחידה לדעת את ההשקפה האמיתית, אלא עוד דרך מסויימת ליצור השקפה מסויימת, איני פוסל כמובן דרך שרבים דרכו בה, אך אני דורך בדרך אחרת, ולא מרגיש צורך להתגונן בפני סוג כזה של טיעונים כלל, וגם בלתי אפשרי אחרי כ"כ הרבה מלל לנפות את הדיונים הענייניים והשאלות הספציפיות שאפשר לדון בהם עניינית ולהתייחס דוקא אליהן. בפרט שבמה שניסיתי להסביר אני מגלה חוסר הבנה מדהים וכל הסבר שלי משחק לידי הבקורת, (גם אם נניח שרוצה שאכתוב את הספר שלו, האם רוצה שאכתוב גם יחד עמו את הבקורת שלו?).

עיקר מה שראיתי חובה לשוב ולציין, כתב לי מאן דהוא שאני נתלה באדרת החזו"א ושאר גדולים, והם כמובן היו מתייחסים למי שאומר שחז"ל טעו או שלא יכלו לעשות נסים כאפיקורס. ובמחילתו נמשך אחרי הרב קלמן שבנה מצוד ושיטה על כללי איזון שברא לו, כגון אם צריך להביא "תגובה" ו"הסתייגות" "במקום" כלפי כל ציטוט מתשובת גאונים למשל, כפי זוך טעמו ודוק השתכלותו, וגורם לכל מי שלא קרה ולא שנה בספר (או שקרא בו 30 עמודים) לחשוב שבאתי להטיף לדעות אלו וכאלו. ומשום מה שכח הרב קלמן לצטט מן ההקדמה:

"מטבע הדברים יש הנרתעים מכל עיסוק הנוגע בניתוח דבריהם ודעותיהם של חכמינו ז"ל, שהרי שלומי אמוני ישראל מקבלים את כל דברי רבותינו באמונה שלמה, ואינם מרבים לחקור ולדקדק על סמכותן של דעות חכמינו ודרכי לימודם, וכך היא מדתם של ישראל קדושים מאמינים בני מאמינים.

ואולם, לכל זמן ועת, תורה היא וללמוד אנו צריכים, אין בהצעת הדברים בדרך מחקרית היסטורית משום הטלת ספק בערכן של דעות חכמינו ז"ל, ועיקר המטרה היא לחזק ולהבהיר למי שיש ספקות בלבו, את האמונה הפשוטה הנטועה בעמינו משנים קדמוניות, בצדקתם של חז"ל בכל דבריהם, באמיתת הקבלה שמסרו לנו, ושקיבלוה מקודמיהם דור אחר דור. תוך הכרה במיעוט השגתינו והבנתנו את התורה ביחס לחכמינו, ומכאן חובתנו באמונת חכמים, גם כאשר קצרה ידינו להבין את נימוקם וטעמם.

החיבור נוגע בנושאים רחבים ועמוקים, איני מתיימר לספק ביאור מלא לכל הנושאים האלו, אלא רק ביאור מספיק להסיר ספקות וטענות, הרבה פעמים נקטתי דרך אחת מני רבות אחרות אפשריות, ואין לראות שום קביעה שבחיבור זה כחד משמעית. אין המטרה להכניס ראשי בין ההרים, ובין הנושאים שלהבנתם יש צורך בחכמה ובאחריות במדה רבה מאד, אלא רק 'לקיים דברי חכמים'.

החיבור פונה לכל הקהלים, ולכן אינו נצמד להשקפה אחת, ולנקודת מוצא אחת. אלא מציע את הדרכים השונות, ונוהג בהן באובייקטיביות ככל האפשר.

כמובן שאין לראות בציטוטים מסופרים וחוקרים שונים שהובאו בחיבור, מקורות סמכות בעיני הכותב, או כמין הסכמה לדבריהם ולסגנונם. והקורא האמון על כבוד חכמים ואמונה שלמה בקדושת דבריהם, ימחל למחבר על נימתו המתונה, ועל העתקתו מספרי אנשים שבקיאם במחקר ובורים בתלמוד, כאמור: "אם לקיים דברי חכמים - הן"!

לא קל הדבר לדון בציניות ובמתנות, מול טיעונים כפרניים מכעיסים ומשפילים. לא קל הדבר לפרסם את הדיונים האלו, שמטרתם היא רק "להשיב את אפיקורוס". אך גדול צורך השעה, ובין השיטין יראה הקורא את גודל האהבה וההערצה שחש המחבר לכל אות שיצאה מפי חכמינו.

רעיון התושבע"פ הוא, שהתורה היא דבר חי, ולא טקסטים גרידא. מהותו של הדבר החי היא המשכיות, הדומם ניתן להרכבה ולפירוק, והוא נצחי בדומיתו, החי נמשך אך ורק יש מיש. חיי הרוח שלנו בוערים באש הנישאת מנר לנר, מלפיד ללפיד, והאש הזו מזינה את הנפש החיה. בכל דור נטועות מדורות האש הגדולות: חכמינו נושאי התורה, ומהם ידליק כל איש נרו. כל הדיונים והצעות הפרשנות של הטקסט, הקדמה הם ללימוד החי של 'עשה לך רבי', כאמור: 'כי לא תאבד תורה מכהן ועצה מחכם'.

לכן אם יש למישהו כל מיני ספיקות הנובעים מכללי איזון ומבהלה אישית שלו, ילמד סתום מן המפורש, בא זה ולימד על זה. וקשה לייחס הגינות למי שדן בכוונתי הסתומה מכח שיטתו וכללי כריכותיו, כרכא דכולא ביה, אבל משמיט דברי המפורשים בזה.

ועוד מה שטען הנ"ל (לא קלמן) שאני משתמש בגרד"ל כרצוני, מתחלק הדבר לשני חלקים: הגרד"ל הינו ראש הישיבה שלקחתי מפיו תורה בשיעורים ובאופן אישי, ועוצם חריפותו ודרגתו בידיעת והבנת כל התורה כולה א"צ להזכיר, ובנוסף הוא אחד ממנהיגי הקהילה שאני שייך אליה, וגם אחד מגדולי

הדור, מה שאומר שאם יום אחד הוא יתקשר אלי ויצווה: תלבש כובע של ליצן ותקיף את כיכר העיר עד שאומר לך להפסיק, אעשה זאת בלי להרהר לרגע. אבל בנוגע להבנת התורה בכל חלקיה, יש הרבה דרכים, בכל הקהילות והקבוצות, וגם בתוך הקבוצות, ובזה למדתי מחכמים אחרים (ואני לא מאמין שנמצא כאן בפורום אפילו אחד שהשקפתו היא כהגרד"ל, ושהיה משליך בביטול מוחלט ובמלים קשות את אוצר לעזי רש"י למשל, או הרבה דוגמאות אחרות כאלו. אמנם כמובן שהגרד"ל עצמו לא רואה את הדברים כך, וכשאמר לי דברים שבעיני היו נראים מאד קיצוניים, פסק: "אני לא אומר את דעתי, זאת דעת התורה שקיבלתי מרבותי").

הנסיון לייחס מה שכתבתי בספר לדעותיו של רג"ל, מגוחך להחריד. כל פרק ופרק בספר מיוסד בדיוק להיפך משיטתו בכל אחד משמונת הנושאים, פעמיים הוא מוזכר בספר - לשם הפרכת דבריו. אין זה אומר שלא היה מה לקבל מרג"ל, ובשיעוריו (שהיו על סדר הש"ס אבל עסקו הרבה בהשקפתו ודרך ההבנה של סמכות חז"ל ומדרגתם, אגדות וכו', למזלי השיעור הראשון שהגעתי היה בערבי פסחים – זוגות...) היו יושבים ת"ח עצומים (כמו ר"ד שמידל ור"י דויטש), אני בכל אופן לא השתכנעתי מחלק גדול מדבריו.

ובאופן כללי הייתי ממליץ לכל מגיב אנונימי לצרף גילוי נאות, כגון: "אני חסיד", (אבל כמובן שבכח ת"ח להתגבר על הנגיעות, החזו"א אמר! ולא הפריע לי בכלל האמור על ההשקפה הליטאית בקשר לגדולי החסידות, אלא משהו אחר). או: "אני שייך לקבוצה פוליטית כזו או אחרת", (וכנ"ל, לא הפריעו לי בכלל ההקשרים לזה, אלא החזו"א אמר שידיעת גדולי הדור באפיים וכו', וזה משהו שמותר רק לנו לעשות). וכך הלאה.

נ.ב. האגרת הראשונה הוסרה, כדי שלא להרבות אגרות על הפורום, ואבקש שלא להעלותה לפורום מטעם הנ"ל, ומ"מ ראוי שידפיסנה ויועיל לשמירה על הבית. הקי"ד.